



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Instructorii Conscientiæ R. P. F. Lvdovici Lopez Ordinis Prædicatorvm ...

In qua reliquæ materiæ quæ ad Instructionem Conscientiæ pertinent ex
Orthodoxis Ecclesiæ iudiciis & scholasticorum Theologorum, tum
Iurisconsultorum resolutionibus scitu perutiles latè & copiosè disputantur

López, Luys

Lvgdvni, 1588

De casibus in quibus quis tenetur respondere ad censuras prælati an non,
& in quibus sub obligatione restitutionis. Cap. X.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41259

consciis, tenetur eas edere quia omnes censurę Paulinę, n. Nauar-
super his scripturis rebusque acceptis sic accipiendę sunt, In sum.
quatenus nolint ligare casu, quo iuste possidentibus ma- Hisp. c. 17.
gnu suboritur dispendiu in bonis : caruitque culpa quis num. 114.
sibi tales scripturas acquirędo, ita communiter doctores, 115. & 116.
& compendiose Nauarrus n. refert huius quoque memi- o Sotus de
nit Sotus. o Metina. p Syluester. q & in casibus quibus iust. & lu
scripturas huiusmodi possessor reuelare non est obliga- re. lib. 5. q.
tus, potest iurando, si aliter non potest euadere, responde 3. art. 3.
re iudici se earum esse ignarum, concipiendo intra men- p Metina
te se nescire aliquid, quod iure dicere teneatur. secundu de restitu.
Nauarri, & grauiu doctorum opinionem, licet alij de hoc q. 11.
sint hesitantes doctores. q Syluest.

¶ Tertium assertu sit cuius meminit Corduba no mo- t. cul. ta-
dicu inesse discriminis inter iussum iudicis quo iubet ex bellio, sal-
hiberi scripturas, & inter iussum, quo iubet edere instru- furus. &
menta. Quia exhibere instrumentu est illud euulgare, vt confessio
vsui possit esse eo se potenti tueri, aut ius suum protegere delicti q. 1.
ad qua exhibitionem instrumenti obnoxius est occultus & 2. & 3.
possessor, vel conscius illius, cu conditionibus supra memo- r iudex su
ratis: sicq; sumarie iudex cognoscens, an tale instrumentu matim co-
attineat ad ius petentis: tunc exhiberi iubebit. Aliud est gnoscit an
edere instrumenta quod est ipsamet scriptura tradere. eius inter-
Ad quod nemo obligatur, cum dispendio suorum bonoru sit, non an
aut iactura suę iustitię notabili. Ceterum idiomate no- eius res sit,
stro Hispanico pro eodem vsurpamus edere, & exhibere sic iubeat
scripturam quod est ipsam manifestare, quando sic gene exhiberi.
raliter, & communiter mandatur. l. in hac
actione. §.

¶ De casibus in quibus quis tenetur respondere ad censuras pre- sciendum.
lati an non, & in quibus sub obligatione restitutionis. ff. ad ex-
hibendum.

C A P. X.

A N testis a iudice legitime interrogatus, vel senten- & leg.
tia excommunicationis copulsus detegere furtum, Theaurus.
si sciens tacet, & ob id damnificatus suum non recuperat, eod. & l. si
restituere teneatur: Responderet, haud dubium quin re- C. de fid.
stituere instrum.

Res non
tenetur edere aitori propria instrumenta ad intentionem fundandam. l. edita.
C. de edendo & qui accusare volunt. l. si quis ex argentarijs. §. rationem. ff. de
edendo. & l. nimis grane. ff. de quest. l. de minore. §. tormenta.

stituere teneatur: casu quo iudex iuste processit, iusteque præcipere potuit reuelationem furti, vt cauetur cap. 1. de crimine falsi, quod intelligendum venit, si nõ tacuit propter metum alicuius periculi sui status, aut personæ, aut

a Ant. 2. part. tit. 1. cap. 19. §. 7. & arg. c. quis. 11. quasi. 3.

Qd. 1.

¶ Præterea series doctrinæ exposcit, vt dubium hoc prius ventiletur, an correctio fraterna sit prius præmittenda, antequam quis respondere teneatur editis generalibus, vel literis excommunicatoriis, quibus præcipitur aliquod furtum reuelari. Scitu digna hæc quaestio est cognitūque, vt obseruetur necessaria. Respondetur ergo nemini dubium quod conscius furti, furti authorem manifestare, non tenetur quo ad vsque prius iuxta ordinem correctionis Evangelicæ, eum monuerit, nam inducere eum debet prius vt mandato episcopi satisfaciatur: & si fur satisfecerit, eum manifestare non debet.

Qd. 2.

¶ Sed quid si admonitus occupator talis alieni, non pareat iudici excommunicanti, quia satisfacere renuit, & testis conscius furti iustus denunciare illud probare non potest? Respondetur secundum Nauarrum^d & secundum Cordubam^e quo quis ad iustum iudicis generaliter excommunicantis non tenetur delictum reuelare. Quod etiam in casu quo author occultus delicti non satisfaceret, conscius illius criminis, si illud probare non potest, non debet eum manifestare, quia quando præcipitur: vt qui talem rem scit eam per denuntiationem manifestet, intelligitur de eo, qui scit, & probare potest, nisi quando

Qd. 3.

¶ Sed quid in casu quo vt cõmuniter fit iubetur quisquis scierit, furtum denuntiet sub censura, an excusatus a denuntiando, quia nequit probare, casu quo prælatus is sit, vt ait Nauarrus qui potest prodesse, & non obesse, teneatur

f cap. hoc videtur. 22. q. 5.

neatur illi ut patri sub eadem censura excommunicationis furtum pandere? Hoc non explicuit Navarrus, sed saluo meliori iudicio me docere potestiu, crediderim quod non. Pro eo quod secundum iuristas pœna sunt restringendæ, & pœna quales sunt censuræ, non videntur excedere suos casus, quia hic loquimur de solo casu in quo sententia iudicis, furtum iubetur denunciari, quod in elligitur denuntiatione iudiciali: & tali qua in foro exteriori possit cogi fur passo damnum reparare.

Q. 4.

¶ Non possunt quæstiones quæ inuicem sibi sunt connexæ, ab inuicem separari, ideo subsequenter quæritur quid si iudex non per viam denuntiationis, sed post semiplenam probationem coram ipso factam ad plenam probationem conficiendam præcipit sub censura, ut qui illud scit ad testificandum veniat, tunc an esto non possit probare teneatur ire ad deponendum quod scit? Respondetur secundum Navarrum & tenetur plane sub pœna incurrendi censuram, & restituendi damnum ire ad deponendum quod scit, licet admonitio Evangelica non præcesserit, neque probare possit, si sine suo detrimento notabili id possit efficere, iuxta caput fin. de iureiurando & cap. ad nostram eodem tit. Quia tunc illi non præcipitur ut denuntiet sed ut testificetur secundum Angelum nisi sit persona eo casu à testificando excusata, ob cognationem, vel ob aliam causam.

g Summa Lat. c. 17. num. 135.

h Angel. verb. denū. ciatio. §. 3.

¶ De qua materia testium privilegiatorum agit Navarrus quod non possunt compelli ad testificandum socrer, gener. priuignus, propater, frater, soror, neque alij intra quartum gradum consistetes secundum computationem civilem, neque in criminalibus, neq; in civilibus contra Angelum secundum glos nisi ubi copia aliorum testium desit, sed si volunt, bene testificari possunt contra illos, ut innuit iurisconsultus cap. delictorum de testibus cogendis.

i Navar. Sum. Lat. c. 25. num. 48. & summa Hispan. eod. cap. et num.

k Glos. in l. Julia. ff. de testib.

l cap. interdu. 70. 6.

¶ Admonet tamen Navarrus quod ad effectum admittendi inhabiles, quia habilium copia nõ suppetit, necessarium est tales habiles testes non interuenisse, neque solitos esse interuenire, neque potuisse interfuisse talibus actibus: nisi privilegiatæ personæ, vel inhabiles, ut persensit glossa secunda cap. ter. sed ad privilegiatos compellendos,

dos,

dos, iuramentum partis iurantibus alios sibi non suppetere testes, sufficeret: dum timorata conscientia sit, nisi coniectura subsistant in contrarium iuxta sanctionem Bonifacii 8. nisi alicui testium emerferit notabile detrimentum. Tandem Nauarrus concludit quod inhabilitas testificandi non excusat à necessitate respondendi mandatis iudicum, sed bene ab hoc excusat privilegium.

Q. 6. 5.

¶ Iam quia ad mandata iudicum eorumque censuras respondendum esse docuimus, superest nosse, an sint aliqua causa excusantes à parendo mandatis de reuelanda delicta sub censurarum poena. Respondetur iuxta sententiam Cordubæ^m & Nauarri, ⁿ Corduba autem 7. casus excipit à regula generali dictante huiusmodi censuris fore respondendum, & Nauarrus octo excipit. ¶ Primus si sit peccatum occultum, iam emendatum, vel sola correctione emendandum esse credatur, quia tunc præmittenda est correctio fraterna si per illam est emendabile secundam D. Thom. ^o & secundum D. Anton. ^p

m 92. 64.

de rebus

conscientie.

n Summa

Hisp. cap.

25. nu. 4. 6.

o 22. q. 33.

art. 7. nu. 3.

p 2. part.

titu. 9. c. 6.

§. 1. col. 3.

¶ Secundò quando nequit probare delictum, iubeturque denunciare, & non testificari. ¶ Tertio si à tali persona id delicti audierit tam leui, taliq; modo audierit, quòd sibi leuitati ascriberetur, si id denuntiatum abiret, vel si dictum illius iudicè moueret plus debito aduersus reum.

¶ Quarto excusatur sciens delictum per auditum tantum, si fatagat is, à quo id audierit, vadat nuntiatum ad iudicè.

¶ Quintò, si conscius occupationis rei alienæ, rescierit in recompensationem liquidi debiti sic acceptum retineri, neque plus debito retineri. ¶ Sextò excusatur à reuelando si via confessionis, id furti rescierit. Imò extra confessionem dum non interuenit accusatio vel infamia si prælati ut iudex interroget denuntiantem ad puniendum reum etiam si sint duo vel tres vel plures testes sine infamia præcedente non tenetur respondere.

¶ In inquisitione tamen generali non requiritur infamia probata, in qua crimina emendata omnino non sunt denuncianda secundum Sotum, nisi adsit accusator, vel infamia, & interrogetur, ut testis in particulari. Stante tamen infamia non emendatus tunc denuntiandus est. Secus est si non sit infamia nisi crimen sit nocuum, si autè nocuum non sit, sitq; sine spe emendæ, tunc denunciandum non est,

non est secundum Sotum tale crimen. ¶ Septimò si per modum secreti, author delicti id alicui reuelauit, ad captandum consilium pro salute anime, vel corporis, aut pro defensione rerum, vel honoris, tunc ij quibus huiusmodi, secretum concreditum est, quales sunt medici, obstetrices, viri literati, aduocati, consiliarij, adiutores ad prædictum finem, etiam cum iuramento, vel censuris compulsi reuelare delictum huiusmodi, peccant mortaliter, si illud prodant, etiam si resciant authorem delicti graui laborare infamia, neque deesse probationem, & testes cõtra illum, quia solum id deponere possunt, quod alia via quam via prædicti secreti nouerunt, sicut & cõfessor. Quod quidem assertum habet verum: nisi talis detectio secreti prior sus esset necessaria ad cauendum lóge maius, grauiusque damnum reipublicæ, vel tertij, quia tunc si aliter tale malum irremediabile esse creditur, omne secretum extra confessionem sacramentalem concreditum pandendum est, quatenus pro grauiori dicto detrimento cauendo opus est, & non amplius. Et hoc subuenturo tali damno, cum minori delinquentis dispendio.

¶ Ita Corduba dixit, Nam Nauarrus licet ab hoc non discordet: sed id non satis explicuit, tamen hoc videtur contra Sotum ¶ secundum D. Bonauenturam & alios doctores asserit contrarium, dicens ibi Sotus, quod etiam si talia secreta sub illa cæremonia sigilli confessionis, dũ confessio non interfuit, fuerint cõcredita, si sint pestifera reipublicæ, statim accusatione deferri debent in aures iudicis, & si sint in periculum graue tertix personæ, cui non potest aliter occurri, vel si sit conscius secreti, euocetur in testem. Sed puto me aliquantulum Cordubam, & Sotum in hoc dissidentes aliquatenus posse concordare dicendo, quod quãdo secretum vergit in damnum grauius reipublicæ, quando aliter certissimum & in promptu non est remedium, non solum est reuelandum: sed etiam per accusationem ad iudicem deferendum, secundum Sotum quia bonum commune quale est reipublicæ præferendum est bono particulari secretum committentis.

¶ Secundo, quando quis nouit Ioannem surripuisse equum Petri vel aliquid aliud, peccat non præmissa monitione, prodendo Ioannem, quia licet teneatur consule

re

¶ Sotus. 2.

mem. 9. 7.

conclus. 4.

fol. 66. lib.

5. 9. 7. artic.

1. de iustis

& iure.

te bono tēporali Petri sed id nullatenus fieri debet pro-
dendo famam Ioannis, nisi admonēdo illum prius vt red-
dat equum alienum, ita Metina :

*r Met. in
sua instr.
fol. 92 §.
36.*

¶ Tertio, quando aliquis nouit secretò Petrum machi-
nari mortem in Ioannem réque vera occisurum fore
illum, admonendus est iste cædis machinator, vt absti-
neat quòd si viderit monitor se nō proficere, admonen-
dus est Ioannes vt sibi caueat à Petro. Sic compellendus
est in confessione iste conscius huius machinationis faci-
at, quia præceptum domini est dicentis, erue eos, qui du-
cuntur ad mortem, & quia tunc nocens perdit ius suum.
Ideo magis consulendum est honori, & vitæ innocenti,
quam parantis nocere. ¶ Quarto quando quis molitur
malum graue in rempublicam, vel regem, huius secreti
consciis non tenetur permittere correctionem frater-
nam, quia præceptum corrigendi cum sit affirmatiuum
non obligat nisi quando oportet, & quomodo oportet,
& expedit, sed hic non expedit, quia nullus satis sibi per-
suadere debet, quòd molitor proditiōis & tanti mali, so-
la priuata correctione emendatus euadet. ¶ Sed Met. in
loco allegato ait in hoc casu pròdendum est malum iudi-
ci non vt iudici, sed vt patri vt tantū mali caueatur, sed
ego credo in hoc casu pertentantem huiusmodi proditiō-
nes tenetur conscius reuelare iudici vt iudici, & non tan-
tum vt patri: quando nisi iudex procederet vt iudex, non
posset apponere sufficiens coertionis remedium, quia in-
terim tanti mali molitor proderet, vel incenderet ciuita-
tem. ¶ Porro inquisitoribus crimea si sit hæresis, statim
denuntiandum venit, quia regulariter hæretici solent es-
se dogmatizatores & quia prospiciendū est magis bono
cōmuni, quam particulari, quia de emenda per secretam
nostram correctionem certi esse non possumus, præfer-
tim quòd hæretici cum peccantes ex pertinacia sint, si
authoritas ecclesiæ contra quam suos errores afferunt:
eos non compescit, aut emendat, neq; tales correctione
priuata fraterna est præsumendum fore emendandos.
Ideò si aliquis horum sit criminum conscius accedens ad
confessionem secundum Metinam absoluendus non est,
nisi prius denuntiauerit, & huiusmodi denuntiationis
testimonium attulerit. ¶ At superstitiosi, aut sortilegi
quorum

quorum superstitiones manifestam non continent hæresim, quia non diuinant de futuris, aut liberis aut cultum non exhibent dæmoni, sed causa inescandi mulierem in sui amorem falsa ducti extimatione, vtuntur herbis quibusdam, prius sunt admonendi quòd si non se correxerint: denuntiandi sunt. ¶ At striges, quia solitæ sunt esse in perniciem & grassari in pueros, dæmoni q; solitæ sunt exhibere cultum (vt aiunt) statim denuntiandæ sunt. Sicut & superstitiosi exercentes superstitiones manifestam continetes hæresim, quales sunt diuinationes futurorum casuum contingentium, aut cogitationes cordium certò per sortilegia velle prænoscere aut per chiromantiam aut circa aras idolorum, thura, aut sacrificia offerre, statim sunt denuntiandi, quia hi perniciosissimi sunt in republica, neque aliter eorum præsumitur emendatio.

¶ Quintò dicimus quòd quando iam quis perpetravit delictum graue, cuius iam pœnitentia ductus super illo, hominem alioquin doctum consulit, vt sibi salutæ remedium, & cõsiliũ adhibeat, quia iam illius pœnitet: etiam si iudex ecclesiasticus suas promulget censuras per quas indicat vt omnes scientes crimen pandant, particeps illius secreti prædicto sine, & modo cogniti non tenetur detegere, quia licet illa commissio secreti non facta fuerit per sacramentalem confessionem, sed tamen fuit via remota ad confessionem, vt scilicet adhibito remedio, digne accederet postea ad cõfessionem, ita Metina Cordare loquitur loco citato.

¶ Dicitur sextò si quis inter se signandum 4. & constringens alium ad secreti custodiam reuelauit se esse hæreticum, scilicet Lutheranum, denuntiandus statim secundum Metinam, quia illa non fuit confessio, quia non cum pœnitentia facta confessori neque via ad illam, nec cum proposito confitendi.

¶ Dicitur vltimò in aliis casibus semper seruandũ est secretum, nisi casu quo iuridicè fuerit rogatus, secundum Metinam loco citato cum obligatione restituendi dampna casu, quo obnoxius ad respondendum cum sit non respondet. At verò subditus prælato tractanti de bono suo, & quærenti de peccato suo secretò non ad punitionem sed ad emendam tenetur respondere secundum Sotum quando

quando scit prælatus posse sibi illud crimen probare cū vno teste simul cum denunciatore. Imo cum spe emendę talis prælatus potest paternę denūtiatum a fide digno rebellem punire coram patribus secreto pœna arbitraria & leui deterrere. Imo etiã secreto excōmunicare potest postquam probatum fuerit ei crimen cum denunciatore & alio teste, sed non potest illum traducere ad forum exterius secundum Ybañez & Merinam, quia licet opposita sit communis, sed tamen est rigurosa & parum conformis Euangelio etiam si sit spes emendę, quia correctio publica tunc scandalizat neq; per se ordinatur ad emendam peccati secreti, de quo hic agitur.

¶ In quibus casibus sub obligatione restitutionis teneatur quis respondere iudici & de quibusdam casibus huic materie annexis.

CAP. XI.

DE I N D E queritur (quia sermones in vniuersali minus profunt) casus hic particularis, cuius meminit Corduba: qui quodammodo ad istam materiam restitutionis reductiue pertinet, quemadmodū & casus vbi quis obligatus denūtiare, si non denūtiat, obnoxius fit ad restituenda damna subsequuta vt sepe dixim⁹, scilicet. ¶ Vtrum subditi iuramento constricti à domino ad deponendum quis venatus fuerit, quis piscatus, quis ligna secuerit in locis vetitis, si in ficiari fuerint negauerintque se quicquam scire, cum resciant damna illata restituere teneantur?

¶ Et quia hic non tam aptus est locus ad materiam inquisitionis, denūtiationis, vel accusationis prosequendā.

Compendiose dicamus primo. præsupponentes regulam generalem, per quam cum appendicibus dictis, quæstioni prædictæ satisfactum erit abunde.

¶ Regula generalis præsupponenda est quæ sæpius est inculcata, scilicet quod in casu: quo quis tenetur parendo respondere iudici: si mendacio vel aliter celer veritate, tenetur ex iustitia restituere subsequuta damna.

¶ Appendix doctrina est quod regulariter tenetur consciens delicti respondere iudici secundum ordinem iuris interroganti, quando sine notabili suo detrimento testificari aut denunciare potest. Restat ergo vltimò pro completa

*a Index
potest ex
officio pu-
nire testes
deponētes
falsum, vel
vacillātes.
Baldus &
Dof. in l.
nullum. C.
de testib.*